

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

De S. Malcho monacho captiuo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

VITA MALCHI MONACHI CAPTIVI, PER D.
HIERONYMUM PRESBYTERVM SCRIPTA: QVAM D.

*Hilarioni subiuicimus, non quòd Malchi obitus in hunc diem incidat,
sed propter auctorem, cuius Hilarioni Malchum libuit adiun-
gere, quòd certus obitus eius dies ignoretur.*

VI nauali p̄glio dimicaturi sunt, antè in portu & in tran-
quillo mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas
manus & uncas preparant, dispositumq; per tabulata mi-
litem, pendente gradu, & labente vestigio, stare firmiter
còsuescunt, vt quod in simulacro pugnae didicerint, in ve-
ro certamine non perhorrescant. Ità & ego, qui diu tacui,
(silere quippè me fecit, cui meus sermo supplicium est)
prius exerceri cupio in paruo opere, & veluti quandã ru-
biginem linguæ abstergere, vt venire possim ad latiore
historiam. Scribere enim disposui (si tamen vitam Domini
& inclusum persequi desierint) ab aduentu Saluatoris vsq; ad nostram ætatem, id est,
ab Apostolis vsque ad nostri temporis sæcem, quomodò & per quos Christi Ecclesia
nata sit, & adulta, persecutionibus creuerit, martyrijs coronata sit: Et postquam ad
Christianos principes venit, potentia quidem & diuitijs maior, sed virtutibus minor
facta sit. Verùm hæc aliàs: nunc, quod imminet, explicemus.

Maronia triginta ferme millibus ab Antiochia vrbe Syriae, haud grandis ad Orien-
tem distat viculus. Hic post multos vel dominos, vel patronos, dum ego adolescentu-
lus morarer in Syria, ad papæ Euagrii, necessarij mei, possessione deuolutus est. quem
idcirco nunc nominavi, vt ostenderem, vnde nôssem, quod scripturus sum. Erat igitur
illuc quidam senex, nomine Malchus, quem nos Latine Regem possumus dicere,
Syrus natione & lingua, & reuera ἀδελφός. Anus quoq; in eius contubernio valde de-
crepita, & iam morti proxima videbatur: tam studiosè ambo religiosi, & sic ecclesie
limen terentes, vt Zachariam & Helizabeth de Euangelio crederes, nisi quòd Iohan-
nes in medio non erat. De his cum curiosè ab accolis quærerè, quænam esset eorum
copula matrimonij, sanguinis, an spiritus, omnes voce consona, sanctos & Deo placi-
tos, & mira nescio quæ respòdebant. Qua cupiditate ille deus, adoratus sum hominem,
& curiosius sciscitans rerum fidem, hæc ab eo accepi:

Ego, inquit, mi nate, Maroniaci agelli colonus, sed solus parentibus fui. Qui cum
me quasi stirpem generis sui, & heredem familie ad nuptias cogere, monachū po-
tius me velle esse respondi. Quantis pater minis, quantis mater blanditijs persequuti
sint, vt pudicitiam proderem, hæc res sola indicio est, quòd & domum & parentes fu-
gi. Et qui ad Orientem ire non poteram, propter vicinam Persidem, & Romanorum
militum custodiam, ad Occidentem verti pedes, pauxillulū nescio quid portans vi-
rici, quod me ab inopia tantum defensaret. Quid multa? Perueni tandem ad eremum
Chalcidos, qua inter Immam & Essam magis ad Austrum sita est. Ibi repertis mona-
chis, eorum me magisterio tradidi, manuum labore victum quærans, lasciuiamque
carnis refrenans ieiunijs.

Post multos annos, incidit mihi desiderium, vt ad patriam pergerem, & dum adhuc
viueret mater, (iam enim patrem mortuum audieram) solarer viduitatem eius, & exin-
de venundata possessiuncula, partem erogare pauperibus, partem monasterio cõsti-
tuerem. quid erubescere confiteri infidelitatem meam? partem in sumptuum meorum so-
latia referuarem. Clamare cepit Abbas meus, diaboli esse tentationem, & sub honeste
rei occasione, latere antiqui hostis insidias. Hoc esse, reuertere canem ad vomitum suum.
Sic multos monachorum esse deceptos: nunquam diabolus aperta fronte se prodere.
Proponebat mihi exempla de scripturis plurima: inter quæ illud quod in initio Adæ quoq;
& Euam spe diuinitatis supplantauerit. Et cum persuadere non posset, prouolutus ge-
nibus, obsecrabat ne se desererem, ne me perderem, nec aratrum tenens, post tergum re-
spicerem. Væ misero mihi: vici monitorē pessima victoria, putans illum non meam salu-
tem, sed suum solatiū quærere. Prosequutus ergo me de monasterio, quasi funus effe-
ret, & ad extremum valedicens: Video, ait, te fili satanæ cauterio notatum: non quæro
causas,

Cap. 1.

Egregia cõ-
paratio à si-
milli.Ecclesiasti-
cã historiam
se scripturã
promittit
s. Hierony-
mus.

Cap. 2.

ἀδελφός
indigena.
Luc. 1.

Cap. 3.

Malchus fu-
git parentes,
ne cogatur
uxorem du-
cere.Fit mona-
chus.

Cap. 4.

Teratur à sa-
tana sub pie-
tatis specie.

2. Pet. 2.

Gen. 3.

Luc. 9.

Nota quæ etiã
olim nefas
putãnt,
monachum
suū deserere
monasteriū

causas, excusationes non recipio. Ouis quæ de ouilibus egreditur, lupi statim moribus patet.

Cap. 5.

De Berrhoea ad Essam pergētibus, vicina est publico itineri solitudo, per quam Sarraceni incertis sedibus huc atque illuc semper vagantur. Quæ suspicio frequentiam in illis locis viatorum congregat, vt imminens periculum auxilio mutuo declinetur. Erant in comitatu meo viri, foeminae, senes, iuuenes, paruuli, numero circiter septuaginta. Et ecce subito equorum camelorumque sessorum Ismaelitarum irruunt, crinitis vitatisque; capitibus, ac seminudo corpore, pallia & laras caligas trahentes: pendebant ex humero pharetræ: laxos arcus vibrantes, hastilia longa portabant. Non enim ad pugnandum, sed ad prædam venerant. Rapimur, dispergimur, in diuersa trahimur. Ego interim longo postliminio hæreditarius possessor, & sero mei consilij poenitens, cum altera muliercula in vnus heri seruitutem fortitus venio. Ducimur, immo portamur sublimes in camelis, & per vastam eremum semper ruinam timentes, pendemus potius, quam sedemus. Carnes semicrudæ, cibus: & lac camelorum, potus erat. Tandem grandi amne transmissio, peruenimus ad interiorem solitudinem, vbi dominam liberosque ex more gentis adorare iussi, ceruices flectimus. Hic quasi clausus carcere, mutato habitu, id est, nudus ambulare disco. Nam aëris quoque intemperies, nihil aliud præter pudenda velari patiebatur. Traduntur mihi pascendæ oues, & in malorum comparatione hoc fruor solatio, quod dominos meos & conseruos raritus video. Videbar mihi aliquid habere sancti Iacob. Recordabar Moysi, qui & ipsi in eremo quondam fuere pastores. Vescabar recenti caseo & lacte. Orabam iugiter, canebam psalmos, quos in monasterio didiceram. Delectabat me captiuitas mea. Agebamque Dei iudicio gratias, quod monachum, quem in patria fueram perditurus, in eremo inueneram.

Malchus capitur ab Ismaelitis.

Cogitur oues pascere. Gen. 29. Exod. 3.

Cap. 6.

O nihil vnquam tutum apud diabolū. O multiplices & ineffabiles eius insidiae. Sic quoque latentem me inuenit inuidia. Dominus videns gregem suum crescere, nihilque in me depræhendens fraudulentie (sciebam enim Apostolum præcepisse, dominis sic quasi Deo fideliter seruiendum) & volens me remunerare, quod fidum sibi magis faceret, tradidit mihi illam conseruam meam, aliquando captiuam. Et cum ego refurarem, diceremque me Christianum, nec licere mihi vxorem viuentis mariti accipere, (siquidem captus nobiscum vir eius, ab alio domino fuerat abductus) rursus ferus ille & implacabilis in furorē versus, euaginato me coepit petere gladio. Et nisi confestim brachia tendens, mulierem præoccupassem, ilico sudisset sanguinem.

Ephes. 6.

Hæres eius compellit eum vxorem ducere.

Cap. 7.

Eccē quātis piculis exponantur qui sua monasteria deserūt.

Iam igitur venerat tenebrosior solitudo, & mihi nimium matura nox: Duce in speluncam semirutam, nouam coniugem: & pronubante nobis moestitia, vterque detestamur alterum, nec fatemur. Tunc verè sensi captiuitatem meam, prostratusque humi, monachum coepi plangere, quem perdebam, dicens: Hūccine miser seruatus sum? Ad hoc me mea scelera perduxerunt, vt in canescente iam capite virgo, maritus fierem? Quid prodest, parentes, patriam, rem familiarem contempsisse pro Domino, si hoc facio, quod nē facerem, illa contempsit: nisi quod fortè propterea hæc suslineo, quia patriam desiderauit? Quid agimus anima? perimus, an vincimus? Expectamus manum Domini, an proprio mucrone confodimur? Verte in te gladium: tua magis mors timenda est, quam corporis. Habet & seruata pudicitia suum martyrium: iaceat infelpultus Christi testis in eremo: ipse mihi ero persecutor & martyr. Sic fatus, eduxi in tenebris quoque micantem gladium, & acumine contra me verso: Vale, inquam, infelix mulier: habeto me martyrem potius, quam maritum.

Vult se in terficere, ne prodar pudicitiam.

Cap. 8.

Tunc illa pedibus meis prouoluta: Precor te, inquit, per Iesum Christum, & per huius horæ necessitatem adiuro, nē effundas sanguinem tuum in crimen meum. Vel si mori placet, in me primū verte mucronem: Sic nobis potius coniungamur. Etiamsi vir meus ad me rediret, seruarem castitatem, quam me captiuitas docuit: vel interirem potius, quam perderem. Cur moreris, nē mihi iungaris? Ego morerer, si mihi iungi velles. Habeto me ergo coniugem pudicitiae, & magis animæ copulam amato, quam corporis. Sperent domini maritum, Christus nouerit fratrem. Facile sua debemus nuptias, cum nos viderint sic amare. Fateor, inquit, obstupui, & admiratus virtutem foeminae, coniugem plus amaui. Nunquam tamen illius nudum corpus intuitus sum: nunquam eius carnem attingi, timens in pace perdere, quod in prælio seruaueram.

Castè vinit eum sua coniuge.

Cap. 9.

Transseunt in tali matrimonio dies plurimi: amabiliores nos dominis fecerant nuptiae.

nuptiæ. Nulla fugæ suspicio: interdum & mense toto aberam fidus gregis pastor per solitudinem. Post grande interuallum, dum solus in eremo sedeo, & præter cælum terramq; nihil video, cœpi mecum tacitus uoluerè, & inter multa, cõtubernij quoq; monachorum recordari, maximeq; vultum patris mei, qui me erudierat, tenerat, perdideratq;e. Sicq; cogitās, adspicio formicarum gregem angusto calle feruere, ferre onera maiora, quàm corpora. Aliæ herbarum quædam semina forcipe oris trahabant, aliæ egerebant humū de foueis, & aquarum meatus aggeribus excludabant. Illæ, venturæ hyemis memores, nè madefacta humus in herbam horrea verteret, illata semina præcidēbant. Hæ luctu celebri corpora defuncta deportabant. Quodq; magis mirū est, in tanto agmine egrediens nō obstabat intranti: quin potius si quam vidissent sub fasce & onere concidisse, suppositis humeris adiuuabant. Quid multa? Pulchrum mihi spectaculum dies illa præbuit. Vndè recordatus Salomonis, ad formicarum solertiam nos mirtentis, & pigras mentes tali exemplo suscitantis, cœpi tēdere captiuitatis, & monasterij cellulas quærere, ac formicarum illarum similitudinem desiderare, vbi laboratur in medium: cumq; nihil cuiusquam proprium sit, omnium omnia sunt.

Regressō ad cubile occurrit mulier: tristitiam animi vultu dissimulare non potui. Rogat, cur itā exanimatus sim. Audit causas, hortatur fugam. Peto silentij fidem, non aspernatur: & iugi susurro inter spem & metum medij fluctuamus. Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis. Quibus occisis, vtres facio, eorumq; carnes viatico præparo. Et primo vesperi, putantibus dominis nos secretò cubitare, inuadimus iter, vtres & partes carniū portantes. Cumq; peruenissemus ad fluuium, (nam decem millibus aberat) inflatis conscensiq; vtribus, aquis nos credimus, paulatim pedibus subremigantes, vt deorsum nos flumine deferente, & multo longius, quàm conscenderamus, in alteram nos exponente ripam, vestigium sequentes perderent. Sed inter hæc madefactæ carnes, & ex parte lapsæ, vix tridui cibum pollicebatur. Bibimus vsq; ad satietatem, futuræ nos siti præparantes. Currimus, post tergū semper adspicimus, & magis noctibus promouemus, quàm diebus: vel propter insidias latè vagantium Saracenorū, vel propter ardorem solis nimium.

Pauesco miser etiam referens, etsi tota mente securus, toto tamen corpore perhorresco. Post diem verò tertium, dubio prospectu procū adspicimus duos camelis insidentes venire cōcitos. Statimq; mens mali præfaga, putare cœpit dominum meditari mortem, solem cernere nigrescentem. Dumq; timemus, & vestigijs per arenas nos prōditos intelligimus, offertur ad dexteram specus, longè sub terram penetrans. Igitur timentes venenata animalia, (nam solent viperæ, reguli & scorpiones, cæteraq;e huiuscemodi, feruorem solis declinantia, vmbra petere) intrauimus quiddam speluncam, sed statim in ipso introitu sinistra nos foueæ credimus, nequaquam vltra progredientes, nè, dum mortem fugimus, incurramus in mortem: Illudq; nobiscum reputantes, Si iuuat Dominus miseros, habemus salutem: si despicit peccatores, habemus sepulcrum. Quid putas fuisse nobis animi, quid terroris, cum ante specum haud procū starent dominus & conseruus, & vestigio indice iam ad latebras peruenissent? O multo grauior expectata, quàm illata, mors. Rursus cum timore & labore lingua balbuit, & quasi clamante domino, mutire non audeo. Mittit seruum, vt nos de specu trahat: ipse camelos tenet, & euaginato gladio, nostrum expectat aduentum.

Interea tribus fermè vel quatuor cubitis introgresso famulo, nobis ex occulto tergum eius vidētib; (nam oculorū istiusmodi natura est, vt post solem vmbra intrantibus, cæca sint omnia) vox per antrum sonat: Exite furciferi, exite morituri. Quid statis? Quid moramini? Exite. Dominus vocat, patienter expectat. Adhuc loquebatur, & ecce per tenebras adspicimus lænam inualisse hominē, & gutture suffocato, cruentum intrò trahere. Iesu bone, quid tūc terroris nobis, quid gaudij fuit? Spectabamus, domino nesciente, hostem nostrum perire. Qui cum videret illum moras facere, suspicatus est duos vni resistere. Sed & iram differre non valens, sicut tenebat gladium, ad speluncam venit, & furore rabido serui increpans vecordiam, prius à fera tenetur, quàm ad nostras latebras peruiret. Quis hoc vnquam crederet, vt ante os nostrū, bestia pro nobis dimicaret? Sublato autē illo meru, similis ante oculos nostros verfabatur interitus, nisi q̄ tutius erat rabiem leonis, quàm iram hominis sustinere. Pauescimus intrinsecus, & ne mouere quidem nos ausi, præstolabamur euentum rei, inter

Malchus cū
cōiuge me-
rito pudici-
tig seruatur
illæsus.

tanta pericula, pudicitia tantum conscientia pro muro septi. Lexna infidias cauens,
& visam esse se sentiens, apprehensos mordicus catulos effert, nobisq; cedit hospiti-
um. Neq; tamen satis creduli, statim erupimus: sed expectantes diu, & egredi cogi-
tantes, illius nobis figurabamus occursum.

Sublato ergo horrore, & illa transacta die, egredimur ad vesperam, vidimusq; ca-
melos, quos ob nimiam velocitatem dromedarios vocant, præteritos cibos in ore
vóluerunt, & in alium missos, iterum retrahere. Quibus ascensis, & noua sitarcia, id est,
annona rescillati, decima tãdem die ad Romana per desertum castra venimus. Ob-
latiq; tribuno, rem ordine pandimus: indè transiisti ad Sabinum Mesopotamiae du-
cem, camelorum precium accepimus. Et quia iam abbas ille meus dormierat in Do-
mino, ad hæc delatus loca, me monachis reddo, hanc trado virginibus, diligens eam
vt fororem, non tamen ei me credens vt forori.

Pudicitia
nunquam
captiua.

Hæc mihi senex Malchus adolescentulo retulit. Hæc ego vobis narraui senex, & cas-
tis historiam castitatis expono. Virgines castitatem custodire exhortor. Vos narrate
posteris, vt sciant inter gladios & inter deserta & bestias, pudicitiam nunquam esse
captiuam: & hominem Christo deditum, posse mori, non posse superari.

ILLVSTRE MARTYRIVM SANCTISSIMÆ VIR-
GINIS VRSVLAE, ET VNDECIM MILLIVM VIRGI-
num, quemadmodum in peruetustis MS. codicibus extat: incerto quidem,
sed docto Authore, eoq; non sanè recenti, sed antiquo.

Octobr. 21.
Cap. 1.
Psal. 18.
Psal. 101.
Deonotus
Rex.

Ducit vxo-
rem.

1. Cor. 2.

Cap. 2.

1. Reg. 17.

Rom. 8.

Psal. 44.

Ibidem.

Cap. 3.

REGNANTE Domino nostro Iesu Christo, cum post pas-
sionem, ascensionem & resurrectionem eius, conuersis ad
Deum cunctis finibus terræ, nec Oceani angulus aliquis
se à calore fidei eius absconderet, in conueniendo popu-
los in vnum & Reges, vt seruirent Domino, fuit in Britan-
niæ partibus Rex quidam Deonotus, tam vita, quam no-
mine, qui religiosus in omnibus caeremonijs catholice
professionis, sic principari nouit supra homines, vt nõ ob-
liuisceretur, qualem creatori suo subiectionem deberet:
sic à subditis tributum exigere, vt semper se meminerit
Regi suo caelestii id, quod ab eo factus est, debere. Is ergo
cum sub iugo Christi, sub quo ipse irreprehensibiliter militauerat, alijs irreprehensi-
biliter & iustissime imperaret, in benedictione seminis Abrahe tã generositate, quam
virtutum specie competentem sibi accepit vxorem. Sed sicut in vasis iræ duplici con-
tritione feriēdis, ira iustitiæ Dei hic inchoat, vt ea in iudicio irreparabiliter disperdat:
itã misericordia eius diligentibus se plerunquẽ etiam in hoc seculo diuitias bonitatis
suar concedit prægustare: vt inenarrabile illam gloriam, quam nec oculus vidit, nec
auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, cum patientia discant expectare.

Itaque cum summa spe vtriusq; parentis sexus virilis expectaretur, qui terreni re-
gni sui successor existeret, prouida Dei misericordia, quæ etiam vota nouit excedere,
dedit eis prolem foemineam, quæ plusquam virili animo ad regni caelestis heredita-
tem eos præcederet, eisq; succedentibus bona sine fine mansura prepararet. Hæc
itaque quia exemplo Dauid immanem vsurum, scilicet diabolium, quandoq; suffoca-
tura erat, Deo disponēte, (qui, quos prædestinat, vocat) à parentibus illi in baptisma-
re præfatum, nomen Vrsula inditum est. Quæ cum, vt regiam prole decuit, regali am-
bitione educata, naturalibus incrementis proficeret, teneros ætatis annos morum
coepit maturitate præcedere, & cui iam tum mundus viluērat, Euangelicis imbura
præceptis, in lege Domini die ac nocte meditabatur: & quia ad spiritualem sponsi sui
thalamum corde & animo suspirauit, omnis compositio eius & gloria, non de foris,
sed de intus fuit: vt iam tum liquidò cunctis daretur aduertere, quod ad magnum ali-
quem Ecclesiæ ornatum, summus ille artifex margaritum hoc vellet expolire, ac si ei
iam tum patenter dixisset: Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, quia concupiuit
Rex speciem tuam.

Præter has aliasq; spiritualis gratiæ dotes, erat etiam incomparabilis formæ & mi-
ræ pulchritudinis, & omnium oculis gratiosa. Sed virgo sola, quæ Domini erant,
cogi-